

פִּירוּשׁ רַש"י לַתּוֹרָה

**A RÁSI KOMMENTÁR
A TÓRÁHOZ**

Új magyar fordítás

dr. Kacz Sándor és neje szül. Schwarcz Irén emlékére

Mózes harmadik könyve

***Széfer Vájikrá* – סֵפֶר וַיִּקְרָא**

Kiadja az
EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKOZSÉG
és a CHÁBÁD LUBAVICS
ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET
BUDAPEST, 2010

KLASSZIKUS ZSIDÓ MŰVEK MAGYARUL

Szerkeszti Oberlander Báruch rabbi

9

Eddig megjelent kötetek:

1. *Sámuel imája – Zsidó imakönyv*
(Új magyar fordítás – 1996)
2. *Zsidó Biblia – Mózes öt könyve*
Joseph Hertz rabbi magyarázataival (reprint – 1996)
3. *Izrael fohásza – A zsidó újév imarendje*
(Új magyar fordítás – 1997)
4. *Sámson fohásza – Engesztelőnap imarendje*
(Új magyar fordítás – 1998)
5. *Az örökös éjszakája – Peszáchi Hágádá*
(Új magyar fordítás – 1999, 2009)
6. *Peszáchi Hágádá fonetikus átírással*
(Új magyar fordítás fonetikus átírással, útmutatóval – 2000, 2001)
7. *Mózes Imája – Sábessi imakönyv*
(Magyar fordítás és fonetikus átírás – 2006)
8. *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából*
(Új magyar fordítás – 2007–2008)

Megjelenik a JOODS HUMANITAIR FONDS támogatásával

© CHÁBÁD LUBAVICS EGYESÜLET, 2010

ISBN: 978-963-9743-19-9

Főszerkesztő

Oberlander Báruch rabbi

Szerkesztő

Köves Slomó rabbi

Georg (Gyuri) Katcz

Fordító

Feig András és Németh Yaakov

Szakmai lektor

Borbély Pál és Davidovics Jiszráél rabbi

Nyelvi lektor

Dr. Gergely István és Nagy Zsuzsanna

Megjelentette a CVT-aLapok Bt.

dr. Klár András

1075 Budapest, Wesselényi utca 4.

Bevezetés

A neve kezdőbetűiről Rási-ként ismert Rabbi Slomo ben Jichák (vagy: Slomo Jicháki), 1040–1105 között élt Franciaországban, Troyes városában. Bortermelésel foglalkozott, és emellett kora egyik legnagyobb tóratudósa volt.

Magyar nyelven először most jelenik meg egy teljes gyűjtemény Rásinak a Tórához írt magyarázataiból. Mindez *Georg (Gyuri) Katcz* ügyvéd úr jóvoltából, aki küldetésének tekinti Rási tanításának terjesztését, és szíven viseli kommentárjának magyar nyelvű kiadását. Teszi ezt szüleinek, *dr. Katcz Sándornak (Alexander)* és *Schwartz Irénnek* illetve a *Soóban* elhunyt nagyszüleinek és nagynénjeinek emlékére. Az ő nagylelkű támogatásának köszönhető, hogy a zsidó klasszikusok magyar nyelvű kiadásáról ismert kiadónk most ennek a jelentős műnek a kiadására is vállalkozhatott.

Rási, akit az egész zsidó világ autentikus szövegmagyarázónak ismeri el, a Bibliához és a Babiloni Talmudhoz írt kommentárokat. Az ő Tóra-kommentárja volt az első, nyomtatásban megjelent héber nyelvű könyv (Reggio Calabria, 1475). Kommentárja szinte minden hagyományos héber Tóra-kiadásban benne van. Rási olyan népszerűvé vált, hogy más rabbinikus kommentárok kinyomtatásához is a „Rási-írás”-ként ismert betűkészletet használják. (Ez nem azt jelenti, hogy maga Rási ilyen betűkkel írt volna, hanem csak azt, hogy a nyomdászok ilyen betűkkel szedték kommentárját.)

Rási a zsidó történelem egyik legnehezebb korszakában élt. Végigszenvedte a Nyugat-Európán végigdúló első keresztes hadjáratot, s élményeit szívtettépő liturgikus versekben örökítette meg. Fia nem volt, volt viszont három rendkívül tanult leánya. Kései kéziratok közül jó néhány lányai leírásában maradt ránk. *Báálé-Hátoszáfot* (Talmud-kommentátorok) néven emlegetett vejei és unokái a következő nemzedékek legkiválóbb nyugat-európai akadémiainak vezetői voltak.

Rási Tóra-kommentárjai hagyományos és kritikai módszerek bonyolult kombinációjára épülnek. Rási sok esetben híven idézi egy-egy vers talmudi értelmezéseit, míg más esetekben inkább a betű szerinti magyarázatot választja. Ez a látszólagos következetlenség számos későbbi tanulmányozóját készítette arra, hogy valamilyen mélyebb rendszert keressen ebben. A lubavicsi rebbe például egy olyan értelmezési rendszert állított fel, mely szerint Rási elsősorban a Biblia egyszerű jelentését magyarázza, és csak azokban az esetekben folyamodott a homiletikai értelmezés eszközeihez, ha azok a szöveg egy nehezen érthető részének egyedüli magyarázatát adják.

A hagyományos értelmezések idézésekor a klasszikus rabbinikus irodalom széles spektrumát veszi igénybe, köztük a Talmud mellett a tárgumokat (amelyek fontos támpontként szolgálnak számára a homályos értelmű héber szavak lefordításában), a homiletikai és halachikus Midrást. Annak ellenére, hogy minden magyarázata valamilyen forrásra alapul, az itt közölt fordításban csak egyes helyeken jeleztük e forrásokat, mivel mindegyik jelölése túlságosan növelte volna a terjedelmet.

Rási sok esetben a héber szavakat általa „lááz”-nak nevezett korabeli francia megfelelőikkel fordította, miáltal a középkori francia nyelv egyik legkorábbi írásos feljegyzése is neki köszönhető. Gyakran idézi két spanyol zsidó tudós, Menáchem ben Szruk és Dunas ben Labrat lexikográfiai és nyelvtani munkáit.

Kijelenthető, hogy Rási a legkiválóbb tanítók képességeivel rendelkezett. Megérezte, hol találják majd nehezen érthetőnek a tanulók az anyagot, és olyan magyarázatokat adott, amelyeknek mind a kezdők, mint a tapasztalt tudósok hasznukat vehetik. Itt jegyezzük meg, hogy értelmezéseiben Rási egyes helyeken az idézett mondatrészletet beépíti magába a magyarázatba, másutt viszont az idézett szó vagy szavak után új mondattal kezdi kommentárját.

Az itt közreadott fordításhoz több héber kommentárt és angol fordítást is felhasználtunk, ilyen például a *Sáj lámorá* (Jeruzsálem, 2003), Chájim Dov Chavel rabbi tudományos Rási kiadása és kommentárja (Jeruzsálem, 1982), a *The Metsudah Chumash/Rashi* (New Jersey, 2001), a *Mesorah Publications Ltd.* (New York, 1995) kiadása és a *The Pentateuch and Rashi Commentary, The Jewish Publication Society* kiadása (Philadelphia, 1949).

Kiadásunkban a magyar fordításba ágyazva szerepel Rási eredeti héber szövege, hogy ezáltal még könnyebben lehessen azonosítani a héber szövegrészek magyar megfelelőit. E fordítási-szerkesztési elvet még olyan esetekben is betartottuk, amikor az eredeti héber mondat szórendjének hű követése kicsit nehezebben megérhető szórendet eredményezett a magyar fordításban. Legyen az olvasó jutalma e nehézségekért a Szentírás nyelvének jobb megértése, gyakorlása.

A most megjelent kommentárnak előfutára volt az 1998–99-ban megjelent rövid Rási válogatás, amely annak idején a *Gut Sábesz* hetilap harmadik évfolyamában jelent meg, és a 2007–08-ban megjelent *Szemelvények Rásinak a Tórához írt kommentárjából* című sorozat. A közreadott mű már tartalmazza a teljes hetiszakasz héber és magyar szövegét is. Külön fejezzük ki köszönetünket *Dr. Klár Andrásnak* is, aki könyvkiadási munkánkban mindig mellettünk áll!

A kommentár kiadásával nagy feladatra vállalkoztunk, és ehhez kérjük az Önök segítségét is. Megjegyzéseiket, észrevételeiket kérjük, juttassák el hozzánk a *راسي@zsido.com* email címre.

Budapest, 5770. tévét 24.

Oberlander Báruch

תְּרִיבָה (3Mózes 12–13.) פְּרָשָׁת תְּרִיבָה

A hetizakasz tartalmából

- Tázriá hetizakasza tovább tárgyalja a rituális tisztátalanság és tisztaság törvényeit.
- Egy szülő nőnek a szülést követően tisztulási folyamaton kell átesnie, amelybe beletartozik a mikvé-ban (rituális fürdőben) való megmerítkezés, valamint áldozathozatal a Szentélyben. Minden fiúcsacsemőt nyolcnapos korában körül kell metélni. (3Mózes 12.)
- A cáráát (lepra, poklosság) szellemi okokból keletkező kór, amely a ruhákon is kiütkezhethet. Ha fehér vagy rózsaszín foltok jelennek meg egy személy bőrén (ruhákon rózsaszín vagy zöldes), akkor meg kell mutatni egy kohénnek. Különböző jelek alapján ítélve – mint amilyen például egy hétnapos karantént követően az érintett bőrfelület méretének növekedése – a kohén az illetőt tisztátalannak illetve tisztának nyilvánítja. (3Mózes 13.)
- A poklossággal sújtott személynek a táboron (vagy városon) kívül kell laknia egészen addig, amíg meg nem gyógyul. A poklossággal fertőzött részt a ruhából ki kell vágni; ha a cáráát kiújul, az egész ruhát el kell égetni. (3Mózes 13:45–46., 56–57.)

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. (ויקרא יב, א)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez, mondván: (3Mózes 12:1.)

דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִרְיַע וְיָלְדָה זָכָר, וְטָמְאָה שְׂבָעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ
תִּטְמָא. (ויקרא יב, ב)

Szólj Izrael fiaihoz, mondván: Ha egy nő fogan és szül fiúgyermeket, tisztátalan legyen hét napig; ugyanolyan tisztátalan, mint a havi tisztulás idején. (3Mózes 12:2.)

אָמַר רַבִּי שְׁמֵלָאִי – Azt mondta Szimlái rabbi: – כְּשֶׁם שֶׁיִּצְרָתוֹ שֶׁל אָדָם – ahogy az ember teremtése – אַחַר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף – az összes állat, vad és szárnyas után [történt] – בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית – a Teremtéskor, – כֵּן – így a rá vonatkozó törvények is – נִתְּפָרְשָׁה אַחַר תּוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף – [az előző fejezetben említett] állatok, vadak és szárnyasok után vannak leírva.

כי תזריע – ...Ha [egy nő] fogan... – לְרִבּוֹת – Kiterjesztendő [a szabályt] – שֶׁאֶפְלוּ יִלְדוּתוֹ מְחוּי – még [arra az esetre is, amikor az embrió] feloldódott [állapotban] születik meg, – וְנִעְשָׂה כְּמִין זָרַע – [vagyis még ha] össze is van zúzva és spermiumhoz [hasonló állapotot mutat], – אִמּוֹ טְמֵאָה לְדָהּ – az anyja [rituálisan] tisztátalan, mintha [valóban] gyermeket szült volna.¹

...ugyanolyan tisztátalan, mint a havi tisztulás idején. – כָּסֶדֶר כָּל טְמֵאָה – Minden [más] tisztátalanság rendje² szerint, – הָאֲמוֹרָה בְּנִדְהָ – amelyeket egy menstruáló nőre vonatkozóan említ [a Tóra], – מִטְמֵאָה בְּטִמְאֵת לְדָהּ – válík ő is tisztátalanná a gyermekszülés tisztátalansága által, – וְנִאֶפְלוּ נִפְתַּח הַקֶּבֶךְ בְּלֵא – még akkor is, ha a méh [bármilyen látható] vér nélkül nyílik meg.³

...tisztulás... – לְשׁוֹן דְּבַר הַזֶּבַע מְגוּפָה – [A dövotá kifejezés] azt a valamit jelöli, ami a testéből folyik. – לְשׁוֹן אַחֵר – Egy másik értelmezés: – לְשׁוֹן מִדְּוָה וְחָלִי – Ez egy gyengélkedést, betegséget jelentő kifejezés, – שֶׁאֵין אִשָּׁה רוֹאָה דָם שְׁלֵא תִקְלָה – hiszen egy nő nem lát vért anélkül, hogy lebetegedne, – וְרֵאשָׁה וְאֶבְרִיָה כְּבִדִּין עָלֶיהָ – és a fejét meg a tagjait [is] súlyosnak [érzi].

וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשָׂר עֶרְלָתוֹ. (ויקרא יב, ג)

És a nyolcadik napon metéltessék körül előbőrének húsa. (3Mózes 12:3.)

וּשְׁלֹשִׁים יוֹם וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּשֵׁב בְּדָמֵי טְהֻרָהּ, בְּכֹל קִדְשׁ לֹא תִגַּע וְאֵל הַמִּקְדָּשׁ לֹא תָבֵא עַד מְלֵאת יָמֵי טְהֻרָהּ. (ויקרא יב, ד)

És harminchárom napig maradjon a tisztaság vérében; semmi szenthez ne nyúljon és a szentélybe be ne menjen, míg le nem teltek tisztulásának napjai. (3Mózes 12:4.)

...maradjon... – אֵין תֵּשֵׁב אֶלָּא לְשׁוֹן עֲכָבָה – A *tésév* [szó] nem több, mint egy „maradás”-t jelentő kifejezés, – כְּמוֹ וַתֵּשְׁבוּ בְּקִדְשׁ – mint például az „És

¹ A versben állhatott volna egyszerűen ez is: „Ha egy nő fiúgyermeket szül.” A látszólag fölösleges *tázriá* („fogan”) szó azért lett a szöveghez adva, mert a *zerá* („spermium”) szóból származik, és azt implikálja, hogy a gyermekszülésből adódó tisztátalanság akkor is hatályos, ha a nő egy feloldódott embriót hoz a világra.

² Azaz előírásai.

³ Ennek a szakasznak a törvényeit speciálisan egy olyan esetre vonatkozóan kellett előadni, amikor a méh vérkibocsátás nélkül nyílt meg. Ha ugyanis vérkibocsátás történt volna, akkor ezek a szabályok egyszerűen csak arra a szülő nőre vonatkoznának, aki a tisztátalanság szempontjából a menstruáló nő státuszával bír.

maradtatok (tésvu) Kádésben”⁴ – וַיֵּשֶׁב בְּאֵלֵי מִמְרָא – [vagy az] „és letelepedett (uájéseu) Mamré terebintusai mellé”⁵ [szövegrészekben].

בְּדָמֵי טְהוֹרָה – ...a tisztaság vérében... – אָף עַל פִּי שְׂרוּאָה דָם – [Ez azt implikálja, hogy] még ha lát is vért⁶, – טְהוֹרָה – [azért] ő [rituálisan] tiszta.⁷

בְּדָמֵי טְהוֹרָה – ...a tisztaság vérében... – לֹא מִפִּיק הָא – mápik hé⁸ nélkül, – וְהוּא שֵׁם דְּבָר – így [ez a szó] egy [ragozatlan] főnév, – כְּמוֹ טְהָר – mintha a tohár [szó állna a szövegben].⁹

יְמֵי טְהוֹרָה – ...tisztulásának napjai... – מִפִּיק הָא – [A táhára szó végén] mápik hé¹⁰ [áll], – יְמֵי טְהָר שְׁלָה – [vagyis a kifejezés így azt jelenti:] „tisztulásának napjai.”

בְּכָל קֹדֶשׁ – ...semmi szenthez... – לְרַבּוֹת אֶת הַתְּרוּמָה – [A „semmi” szó itt azért szerepel,] hogy kiterjessze [a tilalmat] a trumá-ra [is],¹¹ – לְפִי – mivel ez¹² [úgy tekintendő], – לְפִי שָׂזוּ טְבוּלַת יוֹם אֲרוּךְ – mint az, aki alámerült [ugyan a mikvében, de akinek a megtisztulása csupán] egy hosszú napot követően [válik teljessé]. – שְׂטָבְלָה – [Vagyis] hét [nap] elteltével alámerült, – וְאִין שְׂמִשָּׁה מְעַרִיב לְטְהוֹרָה – ám megtisztulásának „napja” nem nyugszik le – עַד שְׂקִיעַת הַחֲמָה שֶׁל יוֹם אַרְבָּעִים – a negyvenedik nap napnyugtájáig;¹³ – שְׂלֵמָהר תְּבִיא אֶת כְּפַרְתַּי טְהוֹרָה – az ezt követő napon aztán meghozza tisztulási engesztelő [áldozatát].

⁴ 5Mózes 1:46.

⁵ 1Mózes 13:18.

⁶ Ebben a harminchárom napos periódusban.

⁷ Vagyis az ebben a periódusban tapasztalt pecsételő vérzés, már nem tekintendő menstruációs vérnek.

⁸ A mápik hé egy olyan szó végi ה, amelyben pont, azaz dágés van (ה). Ha a táhára szó mápik hé-val lenne írva, akkor a szó azt jelentené: „tisztasága (nőnemben)”.

⁹ Ami szintén minden birtokos rag nélkül azt jelenti, hogy „tisztaság/megtisztulás”.

¹⁰ Lásd a mápik hé-re vonatkozó korábbi jegyzetet.

¹¹ Vagyis a termésnek arra a kohaniták számára elkülönített harmincad, negyvened vagy ötvened részére, amelynek afféle fél szent státusza van, szigorúan véve azonban mégsem „szent”. Tehát a „semmi szenthez” kitételben a „semmi”-nek az a szerepe, hogy a trumá-ra is kiterjessze ezt a háláchát. Mivel azonban mégiscsak van különbség a státuszukat illetően trumá és áldozati hús között, az újdonsült anya még nem ehet az áldozati húsból, noha ekkor már (napnyugta után) ehet a trumá-ból; lásd Rásinak a 7. vershez írt kommentárját.

¹² Az anya, aki nemrég szült.

¹³ Az itt említett 7 nap meg a versben szereplő 33 az összesen 40.

אֲזַהֶרֶה לְאוֹכְלֵ – [Ez egy] figyelmeztetés annak, aki [szent ételt] eszik, stb., – כְּמוֹ שֶׁשְׁנוּיָהּ בִּיבְמוֹת – amint azt a [Talmud] *Jövámot* [traktátusa] tanítja.¹⁴

וְאִם נִקְבָּה חֶלֶד וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים כְּנִדְתָּהּ, וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשִׁשָּׁת יָמִים תָּשֵׁב עַל דְּמֵי טְהָרָהּ. (ויקרא יב, ה)

Ha pedig leánygyermeket szül, tisztátalan legyen két hétig tisztulása szerint; hatvanhat napig pedig maradjon vérétől való tisztulásában. (3Mózes 12:5.)

וּבְמִלְאָת יְמֵי טְהָרָהּ לְבֵן אֹדוֹ לְבַת תָּבִיא כְּבֶשֶׂת בֶּן שָׁנָתוֹ לְעֵלָה וּבֶן יוֹנָה אֹדוֹ לְחֻטָּאת, אֶל פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַפֶּה. (ויקרא יב, ו)

És midőn leteltek tisztulásának napjai fiúnál vagy leánynál, hozzon egyéves juhot égőáldozatnak és galambfiat vagy gerlicét vétekáldozatnak a találkozás sátrának bejáratához, a paphoz. (3Mózes 12:6.)

וְהִקְרִיבוּ לְפָנַי יְהוָה וְכֹפֶר עָלֶיהָ וְטָהָרָה מִמָּקוֹר דָּמֶיהָ, זֹאת תֹּרַת הַיְלָדוֹת לְזָכָר אֹדוֹ לְנִקְבָּה. (ויקרא יב, ז)

És a pap mutassa be azt az Örökkévaló színe előtt és szerezen engesztelést számára és megtisztul vére folyásától. Ez a törvény a szülő nőről fiúgyermeknél vagy leánygyermeknél. (3Mózes 12:7.)

שָׂאִין – Ez azt tanítja neked, – לְמַדְּךָ – **És a pap mutassa be azt...** – וְהִקְרִיבוּ – מִעֲבֹבָה מְלֹאכּוֹל בְּקִדְשִׁים אֲלֵא אֶחָד מֵהֶם – hogy csupán egyiküknek¹⁵ [az elhagyása]

¹⁴ 75a. A Gemará így folytatódik: „[Ez] egy figyelmeztetés annak, aki [szent ételt] eszik, vagy lehet, hogy csupán annak szól, aki [szent ételt] érint? A Tóra azt mondja: »semmi szenthez ne nyúljon és a szentélybe be ne menjen.« [Imigyen tehát] összehasonlítja [máki] a szent ételt a Szentélllyel. Amiképpen az, aki a tisztátalanság állapotában lép be a Szentélybe, életével [fizet (ezen konkrétan a kárét – lásd 4Mózes 19:20. – értendő)], ugyanúgy [ez a] szent ételre[vonatkozó tilalom] is [olyan dolog, amelynek megszegéséért] az életével [fizet az elkövető; ebben az esetben „halál az Ég keze által” – lásd 3Mózes 22:6-9.], [a szent étel] érintéséért ugyanakkor nem jár halálbüntetés, [csupán korbácsolás]. Annak pedig, hogy [az evés] egy [érintést] jelentő szóval lett kifejezve, az az oka, [hogy megtanítsa nekünk,] hogy az érintés olyan, mint az evés, [amennyiben annak, akinek tilos enni, annak egyben tilos megérintenie is a szent ételt].”

¹⁵ Mivel a versben nem az áll, hogy *vöhikrivám* – és mutassa be azokat –, ez azt tanítja nekünk, hogy az előző versben említett két áldozatnak – „hozzon egyéves juhot

gátolja meg őt a szent étel fogyasztásában; – וְאֵי זֶה הוּא – és melyik az? – זֶה חֲטָאת – A vétékáldozat, – שְׁנֵאָמַר – amint írva van:¹⁶ – „és [a pap] szerezzon engesztelést számára és megtisztul;” – מִי שֶׁהוּא בָּא לְכַפֵּר – [az az áldozat,] amelyik az engesztelést végzi, – בּוֹ הַטְּהָרָה תְּלוּיָהּ – attól függ a tisztulás.

וְטָהְרָה – ...és megtisztul... – מִכָּלֵל – Ez azt implikálja, – שְׁעַד כָּאֵן קְרוּיָהּ טְמֵאָה – hogy mostanáig¹⁷ tisztátalannak¹⁸ tekintendő.

וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דֵּי שָׁה וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֲטָאת, וְכַפֵּר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן וְטָהְרָה. (ויקרא יב, ח)

De ha nem telik neki bárányra, akkor vegyen két gerlicét vagy két galambfiókát, egyet égőáldozatnak és egyet vétékáldozatnak; és engesztelést szerez számára a pap, és tiszta lesz. (3Mózes 12:8.)

...egyed egyed égőáldozatnak és egyed vétékáldozatnak... – אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֲטָאת – Az Írás [nem a feláldozás sorrendje, hanem] csak a felsorolás miatt említi előbb [az égőáldozatot],¹⁹ – אָבָל – de a feláldozás tekintetében – חֲטָאת קוֹדֵם לְעוֹלָה – a vétékáldozatot korábban mutatták be, mint az égőáldozatot. – כִּךָּ שְׁנִינוּ בְּזִבְחֵיִם – Így tanultuk a [Talmud] *Zvachim* traktátusában, – בְּפֶרֶק כָּל הַתְּדִיר – a *Kol hátádir* kezdetű fejezetben.²⁰

וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר. (ויקרא יג, י)

És szólt az Örökkévaló Mózeshez és Áronhoz, mondván: (3Mózes 13:1.)

אָדָם כִּי יִהְיֶה כְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפְחַת אוֹ בְּהֶרֶת וְהָיָה כְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעַת, וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים. (ויקרא יג, ב)

égőáldozatnak és galambfiat vagy gerlicét vétékáldozatnak” – csupán az egyike gátolja meg őt a szent étel fogyasztásában.

¹⁶ 8. vers.

¹⁷ Szó szerint: „idáig.”

¹⁸ Vagyis eddig nem érinthetett meg szent dolgokat; lásd 4. vers. Rási itt azt kívánja kihangsúlyozni, hogy a negyvenedik nap napnyugtáját követően már ehet a *trumá*-ból, viszont a teljes megtisztulást csupán a következő napon bemutatott áldozat biztosítja számára, s így az áldozati húsból majd csak azt követően ehet.

¹⁹ Az ugyanis teljes égetést nyer az oltáron, és így fontosabb is.

²⁰ *Zvachim* 90b.

Ha egy ember testének bőrén daganat, vagy var, vagy világos folt keletkezik, és ez testének bőrén a poklosság sebévé válhat, akkor vigyék Áronhoz, a paphoz, vagy egyik fiához a papok közül. (3Mózes 13:2.)

– Ezek נְגָעִים הֵם – **...daganat, vagy var...** – שְׁמֹת נְגָעִים הֵם – שְׂאֵת אוּ סַפְחַת וְגוֹמֵר – Ezek bőrküütések nevei; – וּלְכַנּוֹת זֶה כְּזֶה – [az egyik] fehérebb, mint a másik.

– **...világos folt (báheret)...** – תְּבַבְבוֹרוֹת טַיִיא בְּלֻעֵז – Fényes foltok, ófranciául *taje* (folt), – וְכֵן – és hasonlóan [a „báhir”-ral rokon kifejezés]:²¹ – בְּהִיר – בְּהִיר – „...ragyog a fellegek mögött.”

– **...Áronhoz...** – תּוֹרַי רֵעֵד – Tórai rendelet, – שְׂאִין טַמְאָת – אֶל אֶהְרֵן וְגוֹמֵר – hogy a bőrküütések tisztátalanságának [megállapítása] valamint megtisztításuk nem történhet másként, – אֶלָּא עַל פִּי כֹהֵן – mint papi tekintély révén.

וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבָּשָׂר וְשַׁעַר בְּנֶגַע הַפֶּךָ לְבָן וּמְרָאָה הַנֶּגַע עֲמֹק מֵעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרְעַת הוּא, וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְטָמֵא אֹתוֹ. (ויקרא יג, ג)

És a pap nézze meg a sebet a testnek bőrén, és ha a szőr a sebben átváltozott fehérré, és a seb felszíne mélyebb a test bőrénél, a poklosság sebe az; a pap nézze meg és jelentse ki tisztátalannak. (3Mózes 13:3.)

– **...és ha a szőr (széár) a sebben átváltozott fehérré...** – וְשַׁעַר בְּנֶגַע הַפֶּךָ לְבָן – בתוך – Az eredetileg fekete [szőrszál] fehérré változott – מִתְחַלֵּה שְׁחֹר וְהַפֶּךָ לְבָן – a bőrküütésen belül; – וּמַעוֹט שַׁעַר שְׁנַיִם – a minimum szőr[mennyiség] két [szőrszál].²²

– **...mélyebb a test bőrénél...** – כָּל מְרָאָה לְבָן – Minden fehér folt – עֲמֹק הוּא – mélyebbnek [tetszik, mint a környező bőrfelület], – כְּמְרָאָה חֲמָה – amiképpen [bármely] a nap [által megvilágított] felület – עֲמֻקָּה מִן הַצֵּל – mélyebbnek [tetszik], mint az árnyék.

– **...és jelentse ki tisztátalannak.** – יֹאמֵר לוֹ טָמֵא אִתָּה – Azt kell mondania neki: „Tisztátalan vagy,” – שֵׁשַׁעַר לְבָן סִימָן טַמְאָה הוּא – mert a fehér szőr a tisztátalanság jele. – תּוֹרַי רֵעֵד – Ez tórai rendelet.

וְאִם בְּהִרָת לְבָנָה הוּא בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ וְעֲמֹק אִין מְרָאָה מִן הָעוֹר וְשַׁעֲרָה לֹא הַפֶּךָ לְבָן, וְהִסְגִּיר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע שְׂבָעַת יָמִים. (ויקרא יג, ד)

²¹ Jób 37:21.

²² A „széár” szőrcsomót, azaz egy több szőrszál alkotta csoportot jelent, és nem egyetlen szőrszálat. Legkevesebb két szőrszálnak kell kifehérednie ahhoz, hogy a kiütés tisztátalanná tegye tulajdonosát.

És ha fehér a folt testének bőrén, és nem mélyebb a felszíne a bőrnél, és a szőre sem változott át fehérré, akkor a pap zárja el őt, akin a seb van, hét napig. (3Mózes 13:4.)

לֹא – **...és nem mélyebb a felszíne a bőrnél...** – וְעִמְקֵי אֵין מְרַאָּה מִן הָעוֹר – יָדַעְתִּי פְּרוּשׁוֹ – Nem tudom, hogy ez mit jelent.²³

וְלֹא – **...zárja el...** – וְסָגְרָנוּ בְּבֵית אֶחָד – [A pap] elzárja őt egy házba,²⁴ – וְיָרָא עַד סוֹף הַשָּׁבוּעַ – és [ezután az illető] nem jelenik meg [újra a pap előtt], csak a hét végén, – וְיִזְכִּיחוּ סִמְנִים עָלָיו – [amikor is] a jelek tanúskodnak majd [állapotáról], [arról, hogy tisztátalan-e vagy sem].

וְרָאָהּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהִנֵּה הַנֶּגַע עִמַּד בְּעֵינָיו לֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר, וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שְׁבַעַת יָמִים שְׁנִית. (ויקרא יג, ה)

És nézze meg a pap a hetedik napon, és íme, ha a seb megmaradt a maga szemében, nem terjedt tovább a seb a bőrben, akkor zárja el a pap hét napig másodszor. (3Mózes 13:5.)

– בְּמִרְאֵהוּ וּבְשַׁעוֹרוֹ הָרִאשׁוֹן – **...megmaradt a maga szemében...** – בְּעֵינָיו – [Vagyis ha megőrizte] külsejét és eredeti méretét.

– הָאֵם פָּשָׂה בְּשַׁבּוּעַ רִאשׁוֹן – **...akkor zárja el... másodszor.** – וְהִסְגִּירוֹ שְׁנִית – De ha az első hét [elzárás] során tovább terjedt, – וְטָמֵא מִחֻלָּט – akkor [az illető] bizonyosan tisztátalan.²⁵

וְרָאָהּ הַכֹּהֵן אֶתֹו בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁנִית וְהִנֵּה כְּהָה הַנֶּגַע וְלֹא פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּעוֹר, וְטָהַרוֹ הַכֹּהֵן מִסַּפְחַת הָיָא וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָהַר. (ויקרא יג, ו)

És nézze meg őt a pap a hetedik napon másodszor, és íme, ha homályosodott és nem terjeszkedett a seb a bőrben, akkor tisztának jelentse ki a pap; varasodás az; mossa meg ruháit és tiszta lesz. (3Mózes 13:6.)

– הַכֹּהֵן מְרַאָּתוֹ – **...[ha] homályosodott...** – הַכֹּהֵן – Ha homályosabb lett, mint az [eredeti] kinézete; – הָאֵם עִמַּד בְּמִרְאֵתוֹ – de, ha a kinézete változatlan maradt – אוּ פָּשָׂה – vagy tovább terjedt, – וְטָמֵא – akkor [rituálisan] tisztátalan.²⁶

²³ Rási az előző verssel kapcsolatban kijelentette, hogy a világos felület mindig mélyebbnek tetszik, mint a környező sötétebb felület. Akkor viszont miképpen lehetséges, hogy ez a fehér folt nem látszik mélyebbnek a környező sötétebb bőr felszínénél?

²⁴ De nem a táboron kívül, mert oda csak akkor küldik ki, ha a pap tisztátalannak nyilvánította (3Mózes 13:46.).

²⁵ Csupán ha a folt nem terjedt tovább, hanem maradt olyan, amilyen volt, kell az illetőt egy második hétre elzárni.

מְסַפְּחַת – ...varasodás az... – שֵׁם נִגַע טְהוֹר – [A *miszpáchát*] egy [rituálisan] tiszta bőrkiütésnek a neve.

וְהָאֵיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר – ...mossa meg ruháit és tiszta lesz. – הוֹאֵיל וְנִזְקַק לְהִסְגֵּר – Mivel [egyszer] el kellett őt zárni²⁷, – נִקְרָא טָמֵא – tisztátalannak tekintendő²⁸ [bizonyos értelemben], – וְצָרִיךְ טְבִילָה – és [ezért] alá kell merülnie [egy mikvében].

וְאִם פְּשֵׂה תִפְשֶׂה הַמְסַפְּחַת בְּעוֹר אַחֲרֵי הִרְאָתוֹ אֶל הַכֹּהֵן לְטַהֲרֵתוֹ, וְנִרְאָה שְׁנֵית אֶל הַכֹּהֵן.
(ויקרא יג, ז)

Ha azonban terjeszkedik a varasodás a bőrben, miután megmutatta magát a papnak megtisztulás végett, akkor mutassa meg magát még egyszer a papnak. (3Mózes 13:7.)

וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה פְּשֵׂה הַמְסַפְּחַת בְּעוֹר, וְטָמֵאוּ הַכֹּהֵן צָרַעַת הוּא. (ויקרא יג, ח)

Nézze meg a pap és íme, ha terjeszkedett a varasodás a bőrben, akkor tisztátalannak jelentse ki a pap, poklosság az. (3Mózes 13:8.)

וּמִשְׁטָמֵאוּ – ...akkor tisztátalannak jelentse ki a pap... – És attól kezdve, hogy tisztátalannak jelentette ki őt, – הָרִי הוּא מְחֻלָּט – [már] bizonyosan [tisztátalan],²⁹ – וְנִזְקַק לְצִפְּרִים וּלְתַגְלַחַת וּלְקָרְבָן – és szüksége lesz madarakra, borotválásra és egy áldozatra, – הָאָמֹר בְּפִרְשֵׁת זֹאת תִּהְיֶה – amint azt a *zot tihje* [kezdetű] [heti]szakasz³⁰ elbeszéli.

צָרַעַת הוּא – ...poklosság az. – הַמְסַפְּחַת הַזֹּאת – Ez a fehér elszíneződés.³¹

צָרַעַת – ...poklosság... – לְשׁוֹן נִקְבָּה – [Ez a főnév] nőnemű. – נִגַע – A *negá* [= „bőrkiütés, folt”] – לְשׁוֹן זָכָר – hímnemű.³²

²⁶ Mivel a vers kiköti, hogy csak akkor lesz tiszta, ha a kiütés elhalványodik. Más esetben tisztátalannak lesz deklarálva.

²⁷ Még ha ezt az elzárást csupán egy bizonytalan állapot tette is szükségessé, és nem volt minden kétséget kizáróan tisztátalan.

²⁸ Szó szerint: „nevezik”

²⁹ Vagyis már nem a korábbi bizonytalan, köztes állapotban van.

³⁰ Vagyis a 14. fejezet, amelyben a megtisztulási rituálé van részletezve.

³¹ Vagyis ez a *miszpáchát*, amely általában nem tisztátalan, amint Rási is megjegyezte a 6. vershez fűzött kommentárjában, ebben az esetben *negá*-vá vált, azaz olyan kiütéssé, amely rituálisan tisztátalan.

³² És ezért a *caráát* szóhoz a nőnemű mutató névmás – „az” (nőnemben) – járul.

A cáárat - poklosság fajtái

A cőrúát fajtája	Tünet	A tisztátlanság jele:	A cőrúát kérdéses ha...	Ilyenkor a teendő...	A függés végén tisztátlan ha...	A függés végén tisztá ha...	Ha tisztátlan,
Daganat, varrat, világos folt	Fehér vagy vöröses folt	a seb színe mélyebb a bőrmél és fehér szőr van benne vagy ha vad hús nő a daganatban	nem mélyebb a színe és nincs benne fehér szőr	vámi 1+1 hétig	ugyanolyan maradt vagy tovább terjeszkedett	a seb elhomályosodott vagy ha a poklosság az ember egész bőrét elfedi	„a táboron kívül legyen a lakhelye”, amíg meg nem tisztul
Fekély, égésseb	Fehér vagy vöröses seb	a seb színe mélyebb a bőrmél és fehér szőr van benne	a seb homályos, de nem mélyebb a színe és nincs benne fehér szőr	vámi 1 hétig	tovább terjeszkedett	nem terjeszkedik	„a táboron kívül legyen a lakhelye”, amíg meg nem tisztul
Seb az állon, vagy fejen	Ha ott seb van	a seb színe mélyebb a bőrmél és benne aranysárga szőr van	a seb színe nem mélyebb a bőrmél és nincs benne se aranysárga se fekete szőr	vámi 1 hétig + leborotválni a seb körüli részt és megint vámi 1 hétig	terjeszkedett a seb	nem terjeszkedik, és színe már nem mélyebb a bőrmél vagy fekete szőr nőtt benne	„a táboron kívül legyen a lakhelye”, amíg meg nem tisztul
Kopasz fejen	Vöröses fehér seb	vöröses fehér seb					„a táboron kívül legyen a lakhelye”, amíg meg nem tisztul
Ruhán vagy bőr tárgyon	Poklosság a ruhán vagy bőr tárgyon		zöldes vagy vöröses folt	vámi 1 hétig + megmosni és vární megint 1 hétig	Az első hét végén: ha terjeszkedett. A második hét végén akkor is ha a folt változatlan maradt	a folt elmúlt. Ha nem múlt el, hanem csak elhomályosodott, akkor ki kell vágni a foltos részt	„tűzben égettéssék el”
Ház falán	Poklosság a falon		zöldes vagy vöröses folt, melyeknek színe mélyebb a fal színénél	vámi 1 hétig + ha ugyanolyan maradt* vámi még 1 hétig + ha ezután is megmaradt, a foltos követ ki kell venni és vární még 1 hétig	a folt újra megjelenik minimum 1 hét várákozás és kő csere után	a folt nem jelenik meg újra	a házat le kell bontani